

Key words: *professional pedagogical training, research work of students, research competence of the future teacher, students' pedagogical research, course work, forms of approbation of students' scientific achievements, workshop on the results of pedagogical research.*

УДК 378:615.1

Людмила Коновалова

Національний медичний університет імені О. О. Богомольця

ORCID ID 0000-0003-2112-227X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.09/078-086

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ФАРМАКОЕКОНОМІКИ МАЙБУТНІХ ПРОВІЗОРІВ У ВИЩИХ МЕДИЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У статті обґрунтовано технологічний концепт модернізації навчання фармакоєкономіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах. Проаналізовано можливість упровадження інновацій фармацевтичної галузі у процесі викладання фармакоєкономіки в підготовці майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах. Технологічний концепт визначає комплексне, інтегроване поєднання застосування інноваційних педагогічних технологій та інновацій фармацевтичної галузі в організації навчання фармакоєкономіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах.

Ключові слова: *фармакоєкономіка, майбутні провізори, організація навчання, методика викладання, фармацевтична галузь, технологічний концепт.*

Постановка проблеми. Належна та якісна професійна підготовка майбутніх провізорів зумовлює вдосконалення організації викладання спеціальних навчальних дисциплін у вищих навчальних закладах, однією з яких є фармакоєкономіка. Формування готовності до реалізації компетенцій із фармакоєкономіки забезпечує комплексну готовність до майбутньої професійної діяльності провізорів, а саме: ефективний супровід пацієнтів на засадах фармацевтичної опіки. Упровадження інноваційних технологій в освітню практику є необхідним для модернізації змісту та структури професійної підготовки сучасних провізорів як цілісного, системного педагогічного процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Цілісні педагогічні відносини дозволяють урахувати, в основному, все багатство об'єктивного світу, оточуючого особистість людини, багатство незміряної множини емпіричних відносин. Ці цілісні відносини сприяють розвитку фізичної, духовної та соціальної активності школяра, студента, а не тільки інтелектуально-пізнавальної активності, як прийнято нині в школі «словесної сидячої педагогіки», але не в педагогіці багатомірній, цілісній, яку ми намагаємося створити, розробляючи ТЦПД. Система цілісних відносин конкретизується в

основних напрямках цілісного розвитку людини: фізичного, психічного, емоційного, інтелектуального, морального, інформаційного, практичного, комунікативного. Для цього розроблена процесуальна класифікація цілей, створена щодо єдиного педагогічного процесу: індивідуальні цілі педагогів, учнів – групові цілі – колективні цілі – оперативні цілі уроків, виховних заходів – конкретна ціль одного дня – проміжна ціль окремої теми навчального курсу – окрема ціль навчального тижня – практична ціль місяця, семестру – наскрізна ціль навчального півріччя – основна ціль навчального предмета (курсу) за один навчальний рік – основна ціль навчального предмета за весь цикл навчання – стрижнева ціль одного року навчання й виховання – загальна ціль одного напрямку виховання за весь цикл розвитку особистості в навчально-виховному закладі – кінцева ціль конкретного навчально-виховного закладу (загальноосвітньої школи, ліцею, навчально-виховного комплексу тощо) – кінцева ціль системи безперервної освіти – вища ціль розвитку особистості в суспільстві [5, с. 27].

У ХХ ст., на фоні подальшого поглиблення конкурентної боротьби і зростання внаслідок цього запиту на особливий новаторський тип підприємницького мислення, концепція пізнання ресурсів приростає положеннями про особливу роль підприємницьких здібностей. Унаслідок розгортання процесів інформатизації економіки і всіх сфер суспільного життя з другої половини ХХ ст. провідним економічним ресурсом стає інформація, особливе місце в якій посідають наукові знання. Сьогодні актуальним напрямом досліджень у гносеології ресурсів є розробка положень концепції потенціалу, пов'язаних із можливістю високоточного прогнозу розвитку економічних систем мікро-, мезо- та макrorівня [1; 2; 3].

Разом із тим, аналізуючи гіпотетико-дедуктивну модель викладання економічних дисциплін у вищих навчальних закладах, М. Блауг узагальнює, що у випадку з прогнозом починаємо пояснення з універсального закону і набору початкових і з них із допомогою дедукції виводимо твердження про невідому подію, прогнози часто використовуються для того, щоб перевірити, чи спрацює універсальний закон. Уява про повну логічну симетрію між природою передбачення і природою пояснення отримало назву тези симетрії, і є ядром гіпотетико-дедуктивної моделі пізнання. Відмінністю моделі є те, що не використовуються інші способи логічного міркування, крім дедукції. Універсальні закони, які використовуються при поясненні, не є результатом індуктивного узагальнення часткових випадків, це лише гіпотези, які можна перевірити, використовуючи їх для прогностичного проектування конкретних подій [1, с. 46].

Одним із базових підходів у формуванні професійної готовності майбутніх провізорів до реалізації фахової компетенції фармацевтичної опіки, на нашу думку, є фармакоекономічний підхід, що забезпечує формування готовності майбутніх провізорів до здійснення прикладних

фармакоекономічних досліджень ефективності впровадження фармацевтичних інновацій, фармацевтичного виробництва, а також фахового супроводу у здійсненні фармацевтичної опіки пацієнтів, визначення витрат бюджету при пільговому лікарському забезпеченні та витрат пацієнта у процесі лікування фармацевтичними препаратами.

Фармакоекономічний підхід забезпечує ефективність прийняття професійних рішень майбутніх провізорів щодо здійснення фармацевтичної опіки пацієнтів на основі системного комплексного фармакоекономічного аналізу. Базуючись на гуманістичних принципах лікарського забезпечення, безпеки застосування лікарських засобів, їх ефективності й доступності, фармакоекономічний підхід дозволяє науково обґрунтувати професійний супровід провізора в раціональній фармакотерапії та здійсненні фармацевтичної опіки. Реалізація фармакоекономічного підходу зумовлює модернізацію навчання фармакоекономіки майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах, технологізацію освітнього процесу.

Мета статті – обґрунтування технологічного концепту організації навчання фармакоекономіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах.

Завдання дослідження:

- 1) обґрунтувати технологічний концепт організації навчання фармако-економіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах;
- 2) обґрунтувати застосування інноваційних освітніх технологій для вдосконалення процесу навчання фармакоекономіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах.

Методи дослідження визначалися поставленими завданнями, зокрема було застосовано методи науково-теоретичного рівня, що передбачали теоретичний аналіз наукової літератури з педагогіки, психології, здійснення системного аналізу педагогічного досвіду застосування методики викладання навчальних дисциплін у процесі підготовки майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Зростання кількості й значущості інноваційних та інвестиційних проектів, які реалізують фармацевтичні підприємства, зазначає Я. Деренська, зумовлює необхідність упровадження інструментів проектного менеджменту. Для оцінки успішності системи управління проектами необхідно вміти оцінювати ефективність її використання, застосовувати методичні підходи до визначення показників результативності та ефективності як окремих елементів, так і проекту в цілому [3, с. 58].

Проектний менеджмент широко впроваджується у фармацевтичній галузі: від фармацевтичного виробництва до оптової й роздрібною реалізації лікарських засобів, побудови логістичних стратегій,

проектування переважної більшості напрямів діяльності фармацевтичних підприємств, з особливими акцентами на інноваційній діяльності та обґрунтуванні її фармакоекономічних результатів [8–10].

Для визначення інвестиційної привабливості інноваційних проектів за результатами наукового пошуку Г. Костюка створено алгоритм розрахунку комплексного показника інвестиційної привабливості, який, за обґрунтуванням науковця, включає такі етапи: попередній відбір факторів, які впливають на рівень інвестиційної привабливості інноваційних проектів у фармацевтичній галузі; оцінка значущості факторів на базі експертних оцінок; відбір найбільш значущих факторів; оцінка вагомості відібраних факторів залежно від ступеня їх впливу на комплексний показник інвестиційної привабливості проекту; розрахунок середньозваженої оцінки за кожним фактором; розрахунок комплексних показників за кожним із видів інвестиційної привабливості проекту шляхом підсумку середньозважених оцінок за всіма факторами; розрахунок інтегрального показника інвестиційної привабливості проекту шляхом підсумку всіх комплексних показників інвестиційної привабливості. Розроблений алгоритм узагальненої оцінки інвестиційної привабливості інноваційних проектів у фармацевтичній галузі враховує не тільки такі традиційні складові, як маркетингова, фінансова, економічна, інституційна, але й такі специфічні для фармації складові, як соціальна та екологічна привабливість. Запропоновані формули для розрахунку комплексних показників за кожним видом інвестиційної привабливості, а також для розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості проектів [4].

Поширення обсягів та сфери використання проектного менеджменту в умовах орієнтації на інноваційну модель розвитку вітчизняної фармації, на думку О. Посилкіної, актуалізує необхідність розробки методологічних підходів до його оцінки. Побудова системи показників оцінки результативності й ефективності проектного менеджменту на фармацевтичних підприємствах є дуже важливим процесом. Сьогодні фармацевтичні підприємства здійснюють, як правило, лише оцінку ефективності й інвестиційної привабливості проектів, дотримання запланованого часу виконання проектів, дотримання рівня запланованих витрат тощо. Але наукові дослідження щодо побудови комплексної системи оцінки результативності та ефективності проектного менеджменту в умовах фармацевтичного виробництва до цього часу не проводилася [6; 7].

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу проблеми модернізації викладання економічних дисциплін у процесі підготовки майбутніх провізорів, необхідно розставити акценти щодо використання інноваційних технологій в освітніх процесах.

Саме проектний менеджмент, за визначенням сучасних науковців, реалізує впровадження інноваційних розробок в умовах сучасного

фармацевтичного виробництва. Необхідність упровадження в освітній процес підготовки майбутніх фахівців фармацевтичної галузі викладання основ проектного менеджменту для реалізації інноваційних галузевих технологій зумовлено стратегіями розвитку сучасних фармацевтичних підприємств та фармакоекономічного обґрунтування доцільності фармацевтичної діяльності [10].

Динамічні зміни у фармацевтичній галузі потребують їх детального дослідження і вивчення в системі підготовки фармацевтичних кадрів. На думку сучасних науковців, фармакоекономіка віддзеркалює ефективність інноваційних змін у промисловій фармації, оптовому й роздрібному секторах реалізації лікарських засобів, а також ефективності здійснення фармацевтичної опіки пацієнтів в умовах ринкових відносин [2].

В основі якісного лікарського забезпечення покладено якісну підготовку фармацевтичних кадрів до майбутньої фармацевтичної діяльності, яку цілеспрямовує гуманістичний підхід, адже першоосновою є безпека життя і здоров'я пацієнтів, терапевтична ефективність призначених фармацевтичних препаратів та їх доступність і раціональність витрат для пацієнтів, що гарантується системою забезпечення якості лікарських засобів фармацевтичного виробництва та лікарського забезпечення населення [2].

Формування готовності до професійної діяльності майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах у контексті ОПП ГСВО включає системну підготовку з фармацевтичного менеджменту та фармакоекономіки. Системне вивчення фармакоекономіки у процесі підготовки майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах потребує вдосконалення методики на основі комплексного використання методичних підходів, що охоплюють комплексне поєднання й упровадження новітніх досягнень фармацевтичної галузі в систему вищої фармацевтичної освіти.

У системі фармакоекономічної підготовки майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах актуальним є комплексне використання гуманістичного, системного, компетентнісного, діяльнісного, особистісно-орієнтованого, фармакоекономічного та інтегрованого підходів, що забезпечує системне введення в освітній процес інноватики фармацевтичної галузі, організації фармацевтичної справи на засадах упровадження сучасних проектів модернізації фармацевтичного виробництва, належних фармацевтичних практик лікарського забезпечення відповідно до міжнародних стандартів якості й безпеки лікарських засобів, що безсумнівно забезпечує економічну ефективність фармацевтичного виробництва, оптової, роздрібною реалізації та медичного застосування для підвищення якості лікарського забезпечення населення [2, с. 17].

Обґрунтування технологічного концепту модернізації викладання економічних дисциплін у процесі підготовки майбутніх провізорів визначає поетапність і системність удосконалення процесу навчання

фармакоекономіки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах із використанням інноваційних освітніх технологій.

Технологічний концепт визначає комплексне, інтегроване поєднання застосування інноваційних педагогічних технологій та інновацій фармацевтичної галузі.

Технологічний концепт включає технології навчання на основі методики вивчення фармакоекономіки у процесі підготовки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах на основі поєднання визначених методичних підходів, які забезпечують якість педагогічного процесу. Ефективними технологіями навчання для реалізації методики вивчення фармакоекономіки та її впровадження у процесі підготовки майбутніх провізорів у вищих медичних навчальних закладах, на нашу думку, є: інноваційні освітні технології, інформаційні технології, технології інтерактивного навчання та дистанційного навчання, а також професійного навчання й саморозвитку впродовж життя з використанням досвіду користування інформаційними контентами фармацевтичної галузі.

Комплекс інноваційних педагогічних технологій поєднує технології аудиторного й дистанційного навчання. Інноваційні педагогічні технології аудиторного навчання: інтерактивне навчання (інтерактивні форми проведення лекційних, практичних і семінарських занять із фармакоекономіки).

Інноваційні педагогічні технології дистанційного навчання: проведення інтерактивних лекцій у режимі онлайн; проблемних вебінарів із фармакоекономіки; онлайн-конференції для студентів випускних курсів.

Схарактеризовано сучасні стандарти медичних технологій як елементи формулярної системи, теоретичну частину фармакоекономічного обґрунтування створення стандартів лікування та їх практичного застосування. Надано теоретичне підґрунтя технологізації фармакоекономічних досліджень та їх застосування при створенні нових лікарських засобів, регулюванні життєвого циклу лікарських засобів.

Практичний розділ включає практичні заняття, у ході яких використовуються технології реалізації методики вивчення фармакоекономіки у процесі підготовки майбутніх провізорів у вищих навчальних закладах. Перспективним є використання проектних технологій, що забезпечують одночасне поєднання індивідуальної та колективної діяльності студентів, можливість творчої самореалізації у проектній діяльності з фармацевтичної опіки, у самостійній і практичній діяльності щодо фармакоекономічного обґрунтування доцільності впровадження пілотних проектів комплексного лікування певних категорій хворих; оцінювання результатів упровадження та їх суспільної необхідності і значущості; оцінки результатів своєї діяльності; застосування у процесі роботи над проектом сучасних інформаційних технологій; використання інформаційних контентів

наукометричних баз (Medical compendium, Elsvier та ін.); використання інтерактивних форм навчання, які практично реалізують творчі проекти з використанням модельних професійних ситуацій; забезпечують міждисциплінарну інтеграцію та моніторинг ефективності практичного заняття при підведенні підсумків у вигляді ділової гри. Навчальні проекти за напрямками діяльності (дослідницькі, інформаційні, прикладні), кількістю учасників (індивідуальні, парні, групові); тривалістю (короткочасні, середньо тривалі, довгострокові); формами проведення (проблемні дискусії з використанням даних доказової фармації, наукові семінари, вебінари (для дистанційної форми навчання студентів-заочників) онлайн-конференції, професійні тренінги, аудіо- та відео проекти).

Тестовий контроль комплексної готовності до реалізації фахових компетенцій фармакоекономічного обґрунтування ефективної фармакотерапії та фармацевтичної опіки здійснюється впродовж залікового заняття (2 години). Програми тестового контролю також містять наочні фрагменти візуалізації вирішення творчих завдань.

Інтегроване використання технологій для вдосконалення концепції організації фармакоекономіки майбутніх фахівців фармацевтичної галузі в системі вищої медичної та фармацевтичної освіти є необхідною умовою для модернізації змісту та структури навчання як цілісного, системного процесу. Концепція технології поєднує систематичне, комплексне застосування інноваційних технологій у фармацевтичній промисловості.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Інтегроване застосування технологічного концепту для вдосконалення організації навчання фармакоекономіки майбутніх провізорів у вищих медичних і фармацевтичних навчальних закладах є необхідною умовою модернізації змісту і структури професійної підготовки як цілісного, системного процесу.

Технологічний концепт поєднує системне, інтегроване, комплексне застосування інноваційних освітніх технологій та інноваційних технологій розвитку фармацевтичної галузі.

Перспективами подальшого розвитку напряму досліджень є проектування застосування інноваційних освітніх технологій та інноваційних технологій розвитку фармацевтичної галузі й уведення їх в експериментальну програму навчального курсу фармакоекономіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блауг, М. (2004). *Методология экономической науки, или как экономисты объясняют*. М.: НП Журнал «Вопросы экономики» (Blauh, M. (2004). *Methodology of economic science or how economists explain*. М.: SP Journal "Questions on Economics").
2. Воскобойнікова, Г. Л. (2015). *Інноваційні технології в освіті*. Серія: Магістеріум. Київ (Voskoboinikova, H. L. (2015). *Innovative technologies in education*. Series: Magisterium. Kyiv).

3. Деренська, Я. М. (2010). Теоретичні підходи до оцінки ефективності проектного менеджменту в умовах фармації. *Фармацевтичний часопис*, 2 (14), 58–63 (Derenska, Ya. M. (2010). Theoretical approaches to the evaluation of the project management effectiveness in conditions of pharmacy. *Pharmaceutical journal*, 2 (14), 58–63).

4. Костюк, Г. В., Деренська, Я. М. (2008). Комплексна оцінка інвестиційної привабливості інноваційних проектів у фармації. *Український вісник психоневрології*, Т. 16, № 13, 87–89 (Kostiuk H. V., Derenska, Ya. M. (2008). Comprehensive assessment of investment attractiveness of innovative projects in pharmacy. *Ukrainian journal of psycho-neurology*, T. 16, No. 13, 87–89).

5. Наумов, Б. М. (2015). Концепти фундаментального дослідження проблеми цілісності педагогічної діяльності в сучасній педагогіці. *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*, 49, 22–33 (Naumov, B. M. (2015). Concepts of the fundamental study of the integrity problem of pedagogical activity in modern pedagogy. *Collection of reseach works "Pedagogy and Psychology"*, 49, 22–33).

6. Посилкіна, О. В., Світлична, К. С. (2010). Науково-практичні підходи до оцінювання результативності та ефективності функціонування інтегрованої системи менеджменту на фармацевтичних підприємствах. *Фармацевтичний журнал*, 5, 9–15 (Posylkina, O. V., Svitlychna, K. S. (2010). Scientific and practical approaches to the evaluation of the effectiveness and efficiency of the functioning of an integrated management system at pharmaceutical companies. *Pharmaceutical journal*, 5, 9–15).

7. Посилкіна, О. В., Костюк, Г. В., Тіманюк, В. М. (2009). *Економіка і організація інноваційної діяльності*. Х.: Вид-во НфаУ (Posylkina, O. V., Kostiuk, H. V., Tymaniuk, V. M. (2009). *Economics and organization of innovation activity*. Kharkiv).

8. Kennedy, A. *Pharmaceutical Project Management*. Retrieved from: <http://books.google.com/books?id=GzQ6PvQPYC&pg=PA120&dq=pharmaceutical+risk+management#PPPI,M>.

9. Marjanovic, S., Fry, C., Chataway, J. (2012). Crowdsourcing based business models: In search of evidence for innovation 2.0. *Science and Public Policy*, 39 (3), 318–332.

10. Goy, A., Voskoboynicova, G., Gapon, N., Kuznyec, D. (2016). Researches and grounds of design of pharmaceutical development and industrial introduction of production of parenteral preparations are on the basis of recombinant proteins. *Science Journal "Research rezuit"*. Vol. «Medicine and Pharmacy», T. 2. № 3 (9), 23–27.

РЕЗЮМЕ

Коновалова Людмила. Технологический концепт организации обучения фармакоэкономики будущих провизоров в высших медицинских учебных заведениях.

В статье обоснован технологический концепт модернизации обучения фармакоэкономики будущих провизоров в высших медицинских учебных заведениях. Проанализирована возможность внедрения инноваций фармацевтической отрасли в процессе преподавания фармакоэкономики в подготовке будущих провизоров в высших учебных заведениях. Технологический концепт определяет комплексное, интегрированное сочетание применения инновационных педагогических технологий и инноваций фармацевтической отрасли в организации обучения фармакоэкономики будущих провизоров в высших медицинских учебных заведениях.

Ключевые слова: фармакоэкономика, будущие провизоры, будущие специалисты фармацевтической отрасли, организация обучения, методика преподавания, фармацевтическая отрасль, технологический концепт.

SUMMARY

Konovalova Liudmyla. Technological concept of organization of teaching future pharmacists pharmacoeconomics at higher medical education institutions.

In the article the technological concept of modernization of the pharmacoeconomics training of the future pharmacists at medical school is substantiated. The possibility of introduction of innovations of the pharmaceutical industry in teaching pharmacoeconomics in training of the future pharmacists in the higher education institutions is analyzed. The technological concept defines comprehensive, integrated combination of the use of innovative educational technologies and innovations of the pharmaceutical industry in organization of training of the future pharmacists at medical schools.

The justified concept of technological modernization of teaching economic subjects in training of the future specialists in the pharmaceutical industry envisages phased and systematic improvement of the process of training in pharmacoeconomics in higher medical education using innovative technologies. The complex includes innovative educational technologies, technology workshops and distance learning. Innovative training courses in the sphere of educational technologies, online training (interactive forms of lectures, practical and seminar classes in pharmacoeconomics), innovative educational technology of distance learning, interactive online lectures, problem webinars on pharmacoeconomics; online conferences for post-graduate students. The substantiation of the technological concept of modernization of the teaching of economic disciplines in the process of training future pharmacists determines the gradual and systematic improvement of the process of teaching future pharmacists pharmacoeconomics in higher medical education institutions using innovative educational technologies.

The technological concept also defines a comprehensive, integrated combination of innovative pedagogical technologies and innovations in the pharmaceutical industry.

Integrated use of technologies in order to improve the concept of organizing teaching pharmacoeconomics the future specialists in the pharmaceutical industry in the system of higher medical and pharmaceutical education is a prerequisite for the modernization of the content and structure of learning as a holistic, systemic process. The concept of technology combines the systematic, complex, integrated application of innovative technologies in the pharmaceutical industry.

Key words: *pharmacoeconomic, future pharmacists, future specialists in the pharmaceutical industry, organization of training, methods of teaching, pharmaceutical industry, technological concept.*

УДК 371.315:811.111(043.5)

Irene Korneyeva

Kyiv national linguistic university

ORCID ID 0000-0003-4821-772X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.09/086-097

THE STAGES OF PROFESSIONALLY-ORIENTED MONOLOGUE-PRESENTATION TRAINING OF THE FUTURE DESIGNERS AND CORRESPONDING SYSTEM OF EXERCISES

In the article the stages of professionally-oriented monologue-presentation training of the future designers of Ukrainian higher education institutions are analyzed and defined